

הרב משה מרדכי פרבשטין
ראש ישיבת חברון - כנסת ישראל
 רחוב משאת משה 3 ירושלים
 טל. 6797315

סיון תשע"ד

התפרסם והגיע לידי פס"ד, אשר מסקנתו היא להתיר לזכות גט לאשת אדם שא"א לתקשר עמו ומצבו כמתבאר בפסה"ד.

לאחר עיון מדוקדק בנימוקי פסק הדין, ברור לי שאסור לאשה להינשא בגט זה, ואם נשאת תצא, ולא הועילו כלום בזה שזיכו לה גט.

יש הרבה להעיר על נימוקי פס"ד זה, שחלקו הגדול עוסק בענינים שאינם נוגעים למקרה הנדון, אזכיר רק כמה דברים הנוגעים ליסודות הפסק.

א. חלקו הראשון של פסה"ד דן באריכות באומדנא, שעל דעת שתשאר עגונה לא הייתה מסכימה להנשא לאדם זה, והגדירו זאת כאומדנא גדולה, והסיקו שמטעם זה אין דינה אלא כספק אשת איש, ודימו למקרים שונים שדנו הפוסקים לענ"ד בנד"ד אי"ז נכון, ומכמה צדדים.

האחד, עיקר הדימוי לאותם נידונים שדנו בהם הפוסקים אינו נכון. הפוסקים עוסקים באופן שאם לא יבוטלו הקדושין תשאר האשה בעגינותה לעולם, למשל בנפילה לפני יבם משומד, משא"כ בנידון דידן הרי יתכן שהבעל ימות בקרוב (תוחלת החיים של אנשים במצבו קצרה בד"כ) ובשעה שימות הרי תשתחרר האשה מעגינותה, ומנין לנו אומדנא חזקה כ"כ, להתיר על ידה איסור אשת איש, שלא הייתה מסכימה להיות נשואה לבעלה חמש שנים, גם לצד שתצטרך להמתין שמונה שנים מלהנשא שנית.

השני, שתקנתם קלקלתה, שהרי חלקו השני של פסה"ד עוסק באפשרות למתן גט ע"י זיכוי לבעל, ומהשתא, אם אכן אפשר לזכות לה גט הרי בטלה האומדנא הראשונה לבטל את הקדושין, דהרי ודאי שהיתה מסכימה להנשא לו אם באופן שיפגע תהיה לה דרך להנשא ע"י זיכוי גט. ונמצא דאין כאן שני סיבות להיתראשר אפשר לצרפם לקולא, אלא רק ממנ"פ או טעם זה או השני.

ב. חלקו השני של פסק הדין דן בשאלת זיכוי גט, וסמך את יתדותיו בעיקר על החזו"א. אך טעו הכותבים בהבנת דבריו.

החזו"א בס' פ"ו ס"ק א' דן באופן שהבעל מינה שליח ונשתטה, וכתב שלדעת ריש לקיש הדעת הקודמת עדיין פועלת, ושליחותו של הבעל עדיין קיימת. וכדי לשלול את הסברא שאי אפשר לפעול בעבור שוטה, והדעת הקודמת אינה יכולה להתייחס לשוטה, הביא החזו"א ראייה מדין זכין בממונ, שכשם שמצינו שאפשר לפעול בממון עבור שוטה כאשר הוא זכות לו, כמו כן אפשר לפעול את הגט על ידי שליחותו של

הרב משה מרדכי פרבשטין
ראש ישיבת חברון - כנסת ישראל
 רחוב משאת משה 3 ירושלים
 טל. 6797315

הבעל. אולם לא נזכר כלל בדברי החזו"א שמועילה זכיה בגט לשוטה בלא מינוי שליחות ע"י הבעל. טעם הדבר יבואר להלן.

ועוד, שממקומו הוא מוכרע, שהרי החזו"א עצמו כתב שם דלדעת ר' יוחנן החולק על ריש לקיש, הטעם שבנשתפה אין צריך לאימלוכי משום שאין זמן השטות נחשב כהפסק לציווי, שהרי זכין לו בזמן שטותו, והרי לדעת ר' יוחנן שוטה זה בזמן שטותו א"א לזכות לו גט. בהכרח כוונתו לומר דכיון ששייך בו דין זכין בממונות שוב דעתו הקודמת תועיל לעניין שכשנשתפה "נחשב הוא אחראי לדעתו מאתמול ככל האנשים". אף החזו"א בקדושין סי' מ"ט דן רק באופן שיש ציווי קודם מהבעל, והגדון שם הוא החשש שמא חזר בו מדעתו הקודמת, או שיש לפרש את שליחותו בצורה רחבה יותר משום שזכות הוא לו.

ומה שכתבו בפסה"ד לדחות, דדעתו הקודמת אין בה ממש לר' יוחנן משום שהשתטה, אין זה נכון, שאף לר' יוחנן הטעם שדעתו הקודמת לא מועילה הוא משום ששטותו נחשבת למיאון לדעתו הקודמת, כמש"כ החזו"א בגיטין שם, ואילו הדבר היה עדיין זכות עבורו הרי אין כאן מיאון לדעתו הקודמת, והייתה דעתו הקודמת מועילה אף שנשתטה.

ועי' להלן דמהחזו"א עצמו מוכרח דא"א לפרש בעניין אחר.

ג. עצם ההנחה שאפשר לכתוב גט ע"י זיכוי נסתרת מדין אומר אמרו - ובמיוחד לדעת הרמב"ן שאף באומר אמרו לפלוני לא מהני, ונפסק כדבריו להלכה בשו"ע סי' ק"כ סעי' ד'. והדבר ברור שלא יתכן לומר שאם הבעל עצמו יצוה לסופר לכתוב לא יועיל אם לא שמע הסופר מפיו, וע"י זיכוי יחשב לשמה. החזו"א עצמו - שצוטט בפסה"ד - מגדיר לשמה לא רק כציווי אלא צריך שיתאחדו רצון הבעל והסופר. הסברא של כותבי פסה"ד שגם לחזו"א יכול הסופר לקבל כח לכתוב לשמה בלא צווי הבעל מדין זכין, אין לה כל מקום, דלא יתכן שזיכוי יהיה יותר מציווי הבעל שלא בפיו לסופר.

גם מה שכתבו בפסה"ד שהלכה בזה דלא כחזו"א, ולהלכה למעשה במקום עיגון אנו נוהגים לסמוך על השיטות שמועיל ציווי בכתב, ה"ז כחוכא ואטלולא. שהרי הנידון העומד בפנינו הוא בירור דעת החזו"א בנושא של כתיבת גט ע"י זיכוי, והרי כל ביסוסו של הפס"ד הוא על ההנחה שהחזו"א עצמו מתיר לתת גט ע"י זיכוי, וכיון שדעת החזו"א בענין הצורך בציווי הבעל שצריך ממש "שיתאחדו רצון הבעל והסופר" ואפילו כתב לא מהני, הרי מוכח שדעתו שאי אפשר לזכות גט, ומה לי שאין הלכה כחזו"א לענין צווי בכתב.

ועוד שאף החולקים בזה על החזו"א הוא משום שסוברים שציווי בכתב דינו כמי ששמעו מפיו, ולא חלקו על עצם הצורך בציווי מטעם הגדרת הלשמה.

הרב משה מרדכי פרבשטין
ראש ישיבת חברון - כנסת ישראל
 רחוב משאת משה 3 ירושלים
 טל. 6797315

וכן כתב כבר הגרי"ז מינצברג שמתעם זה א"א לזכות גט "אבל בלי שום כתב המגלה לנו רצונו לגרש, היאך יזכו לו הב"ד שלא בפניו ויכתבו ויתנו גט לאשת איש. במה כח ב"ד יפה לזה מאחר שאפילו ע"י אומר אמרו י"א דבטל הגט". ומה שכתבו בפסק הדין שעיקר טענותיו של הגרי"ז מינצברג משום שאין הכרח שבנידונו יש זכות גמורה לבעל, אין זה נכון, דברים אלו כתב על תשובתו השניה של ר"א קלצקין באופן שמת השליח להולכה שמינה הבעל.

וידדי הגר"מ בלייכר שליט"א הראה לי בדברי הרא"ש בפרק האומר סי' כ' מבואר בפירוש דל"מ זיכוי לעניין הא דצריך שישמעו מפיו, דאל"כ אין חילוק בין שליח להולכה ובין צווי לכתיבה ואין הבדל בין בעל לאשה עיי"ש, וכבר הוכיח כן בשו"ת חבצלת השרון סי' ע"ט, ועי"ש שכתב במפורש "מכל הני טעמי ע"פ שורת הדין היו הסופר והעדים יכולים לכתוב שלא מדעתו, דזכות הוא לו, אלא משום דבכתיבה וחתומה בעינן לשמה צריכים לשמוע מפיו דוקא כמ"ש הרמב"ן והרא"ש". והתיר רק בנידונו ששמעו פעם מפיו שצויה לכתוב ולחתום, ולא כפי שצוטט בפסק הדין.

ד. מה שהאריכו לכתוב בפסה"ד דאין כאן צורך בציווי לשמה, משום שאשה זו "עומדת לגרושין" ול"ש לומר סתם אשה לאו לגירושין, טעו בדבר הפשוט.

ברור שהתוס' בזבחים, שהובא בנימוקי פסה"ד, שר"ל שלאשה שזינתה ונאסרה על בעלה יחשב סתמא לשמה, טעמם הוא משום שסברו שיש חיוב לגרשה ונמצא שהגרושין לא תלויים בדעת המגרש והמתגרשת.

בנדון דידן, הרי הגירושין תלויים מצד הדין בדעתה וברצונה, שהרי כל דין זכין, כביכול, בנוי על רצונה להתגרש, ועל ההנחה שרצונו למלא את רצונה (הנחה שהרבה יש לפקפק בה), וגם לפי דעתם אם העגונה איננה רוצה להתגרש אי"ז כלל זכות עבורו, ומצד דין דאורייתא א"א לגרשה, ונמצא דאשה זו "לאו לגירושין קיימא".

וכאמור, כל זה לפי טעותם, מלבד עצם החידוש להתיר אשת איש על סמך סברא זו דבאופן שעומדת במקרה מסוים לגירושין אי"צ לצווי הבעל. והשרידי אש, שהזכיר סברא זו כתב שאינה הלכה למעשה "ועוד הפעם אני חוזר ומשנן, שכל מה שכתבתי ופלפלתי בתשובה זו אינו אלא כתלמיד הדין לפני רבותיו בקרקע, ... ובפרט שמסתימת הראשונים משמע שאינם סוברים לא כמהר"ם ולא כדעת בעל פתח הבית שאפשר לכתוב גט לאשה בלא ידיעת הבעל, ועל כגון דא נאמר: וכי בשביל שאנו מדמים נעשה מעשה".

ה. עיקר העיקרים, והוא הבסיס העיקרי לאסור להנשא בגט זה, הוא שלא שמענו עד היום שזיכו גט לאשה שבעלה השתטה. הטענה שעד היום הזה לא נמצא בעל במצב כזה שלא נשארה לו כל זכות בזה שנשארה

Lesd. n. n.

20.0 2.0

אני מסכימה לפרסום ידידי הרמן רחל פרידמאן זצ"ל

המאמר

۶۰۵۳ : مرزا

28th/110 21

[illegible]